

["Treća" i nije neka sreća...](#)

Cecilija Tolo, ravnateljica kninskog Doma za starije i nemoćne: Nažalost, stara smo nacija, potrebno nam je više domova za stare i nemoćne nego dječjih vrtića!

[Davorka Blažević](#) • 24/11/2022 u 17:41 •

Sviđa i

Kad bi liječnici nekom pacijentu šibenske bolnice svojevremeno rekli da mora ići na produženo liječenje u Knin, za njega je to bilo ravno smrtnoj presudi. Ljudi su stoga zazirali od kninske bolnice, percipirane gotovo isključivo kao gerijatrija, iako je u cijeloj županiji imala najbolju fizikalnu terapiju i rehabilitaciju, ali pratila je stigma zadnje stanice s koje se više nitko kući ne vraća. Dom za starije i nemoćne u Kninu, međutim, sasvim je druga priča. Nedavno je kompletno obnovljen, ureden, osvježen živopisnim bojama, dekoriran brojnim umjetničkim slikama iz donacija i originalnim ukrasima koje su izradile vješte ruke domskih korisnika.

A trenutno ih je pod ovim krovom 72, od toga 15 muškaraca i 57 žena. Najstariji korisnik kninskog doma ima čak 97 godina, troje ih ima 93, a dvoje najmlađih još su itekako u snazi, u dobi od 64 godine. Smješteni su u 36 dvokrevetnih soba. Kapacitet je u cijelosti popunjen.

Županijski dom pod državnom skrbi

Karakteristika ove ustanove je da je većina njezinih štićenika pod državnom skrbi. Dom ima potpisan ugovor s **Ministarstvom rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike** kojim se obvezuje osigurati smještaj za **50 korisnika temeljem rješenja Centra za socijalnu skrb**, a ostatak kapaciteta popunjen je **korisnicima koji imaju individualne ugovore s Domom**. Prioritet imaju korisnici koji dolaze preko Centra, odnosno Ministarstva. Procedura njihovog smještaja je brža, sve su to teži slučajevi, fizički i psihički, i veća je fluktuacija dolazaka i odlazaka- kaže nam ravnateljica kninskog Doma, **Cecilija Tolo**, dodajući da je u ovoj godini do sredine studenoga, preminulo 13 korisnika.

Tolo je preuzela dužnost ravnateljice u srpnju, a došla je s pozicije **predstojnice Ureda župana Šibensko-kninske županije, Marka Jelića**. Putovala je svakodnevno na posao iz Knina u Šibenik, nije joj to bilo ni ugodno ni jednostavno, i kad se otvorio natječaj za novog ravnatelja Doma u Kninu, nije se dugo premišljala. Javila se na natječaj, a kako je već imala iskustvo ravnateljice u **državnom Domu za stare i nemoćne u Oklaju**, oko njezinog izbora nije bilo dvojbe.

Kninski **Dom je počeo s radom 1999.**, kad su iz Zadarske županije, čiji je dio neko kratko vrijeme bio i Knin, **preuzeli 65 korisnika od Doma umirovljenika Zadar**, i radnike koji su dotad radili na gerijatrijskom katu kninske bolnice, osposobila se zgrada i krenulo se s poslom. **Tolo** je bila prva predsjednica prvog upravnog odbora Doma kojoj je bila zadaća pripremiti ustanovu za registraciju i imenovanje prvog ravnatelja, a bila je i **prva predsjednica Upravnog vijeća Doma** koja je radila i sve nužne akte za osnivanje. Dom je počeo kao državni, a od prvog siječnja 2002., ispričat će nam Tolo, osnivačka prava su prenesena s RH na Šibensko-kninsku županiju.

Korisnicima koji dolaze u kninski Dom preko Centra za socijalnu skrb, **Ministarstvo plaća smještaj djelomično ili u cijelosti, a to su oni koji nemaju nigdje nikoga, a niti mirovinu od koje bi mogli plaćati bar dio cijene Doma**. Takvih je trenutno zbrinuto 14 u Domu, za njih 29 Ministarstvo plaća djelomičnu cijenu, onoliko koliko uz njihove mirovine treba dodati, 5 korisnika plaća Dom svojim mirovinama i doplatom obitelji ili Ministarstva, jedan podmiruje sam cijeli trošak, a njih četvero cijenu pokriva mirovinom i dodatkom koji plaća obitelj.

Duga lista čekanja...

Ma koliko ljudi teško donose odluku o odlasku iz vlastite kuće u ustanove za starije i nemoćne, liste čekanja su i za kninski dom poduže.

-Trenutno **na listi čekanja imamo 158 osoba**, od toga 80 aktivnih, 78 pasivnih i tzv. mirovanje. Kad sam došla u Dom- priča nam ravnateljica Tolo- donijela sam novi Pravilnik, i tražila da se napravi revizija te formirala dvije liste. Postoje oni koji su se predbilježili i unaprijed osigurali za dan kad će im biti potreban smještaj u Dom, a svi znamo koliko se čeka. Svako malo ih zovemo kad su na redu, a oni još ne bi, čini im se da još neko vrijeme mogu provesti u svojoj kući itd. To su ljudi koji su još aktivni, pjevaju u zboru, u crkvi, ali su se prijavili za Dom, pa kad za to dođe vrijeme njih soba čeka. E, onda sam napravila reviziju i svima uputila poziv da obnove dokumentaciju i da oni kojima se ne žuri, idu na **listu mirovanja**. To znači, netko se prijavio recimo 2015., ima svoje mjesto, i mi ga ne zovemo dok on ne kaže da bi želio na **aktivnu listu**. To su svi podržali, više im ne moramo slati pozive, a niti oni moraju strahovati da će biti brisani, ljudi su se osigurali kad im bude potrebno.

Tolo ističe da postojeći kapaciteti Doma ne mogu zadovoljiti potrebe, jer 158 osoba na listi čekanja, od toga 80 aktivnih, govori da bi s obzirom na iskazane potrebe mogli napuniti još jedan takav dom.

-Nažalost, postajemo sve starija nacija, pa ja znam reći da nam je potrebno više domova za starije i nemoćne nego dječjih vrtića!- reći će **Tolo**.

Ravnateljica kninskog Doma za starije nema ništa protiv projekta “Zaželi” koji se financira europskim novcem, ali na kraju svi opet dođu u Dom, kaže. No, zbog projekta Zaželi smanjio se broj pokretnih korisnika u domovima, ljudi u većem broju ostaju u svojim kućama oslanjajući se na pomoć u kući, na tzv. **gerontodomaćice** koje ih obilaze, o njima skrbe, s njima popričaju, spremne im kuću, pripreme obrok... ali, “čini mi se da više koristi od tog projekta imaju žene koje skrbe o toj starčadi, nego starci sami. Jer, što je s njima preko noći, tko će im pomoći kad ostanu sami, ako im se nešto dogodi? A dobili smo jedno novo zanimanje, gerontodomaćice, koje se međusobno družu, zarađuju, život im ima više smisla, i to je europska i državna politika koja domove pretvara u stacionare...”

Nedostaje jedna medicinska sestra, fizioterapeut...

U kninskom domu korisnici su mahom u težem zdravstvenom stanju. U prvoj kategoriji imaju samo dva korisnika koja su samostalna, kojima ne treba pomoć. U drugoj kategoriji ih je 18, a oni se čine kao da se mogu sami brinuti za sebe, ali zapravo trebaju pomoć kod oblačenja, kupanja, itd. Treći stupanj obuhvaća 42 korisnika, i svi su oni uglavnom vezani za postelju, nepokretni, a četvrti, kojih je 10, su najteži slučajevi.

U Domu je **32 zaposlenih**, njegovatelja je 10, medicinskih sestara 4, iako ih je sistematizacijom predviđeno 5, ali ih naprosto nema. Dva-tri puta sam ponavljala natječaj, žali se ravnateljica, ali nitko se ne javlja, nema ih. Pitanje je kad ćemo uopće dobiti sestru...

Mada je sistematizacijom predviđeno, nije popunjeno ni mjesto **fizioterapeuta**, jer je Vlada donijela odluku o zabrani zapošljavanja u javne službe.

-Međutim, meni suglasnost daje županija, ali treba imati novaca za to radno mjesto, pa tražim način da to riješim. Imala sam takav problem i u **Domu u Oklaju** kad sam tamo bila ravnateljica ustanove, ali smo ga riješili. Zato sam naručila fizijatra da pregleda sve korisnike u Domu, i kad utvrdimo kakvo je stanje i kakve su potrebe za fizioterapeutom, zatražit ćemo od Ministarstva da nam odobre njegovo zapošljavanje, kad već nemamo potrebnu medicinsku sestru.

Prosječna cijena Doma od 3000- 3500 kuna

Tolo je na dužnost ravnateljice Doma stupila u srpnju ove godine, a prije njezinog dolaska Upravno vijeće je povećalo cijene usluga Doma za 25 posto, zbog ukupnog rasta troškova poslovanja, napose cijena energenata. No, cijene koje plaća Ministarstvo ostale su nepromijenjene, na razini 2019., pa je Tolo već desetak dana nakon preuzimanja dužnosti poslala zahtjev Ministarstvu za povećanje cijena uz obrazloženje koliko su se realno povećali troškovi. Navela je također da **nije u redu da korisnici istog doma budu nejednaki, i da država plaća manje po korisniku, negoli oni koji sami, ili uz pomoć obitelji, podmiruju trošak smještaja u Dom.**

Tražila je povećanje cijena od najmanje 30 posto. Kako nije bilo odgovora, izravno se obratila na kabinet ministra i vrlo brzo je obaviještena da je njezin zahtjev razmotren, te da je u tijeku utvrđivanje cijena socijalnih usluga temeljem Pravilnika o metodologiji za izračun cijena i da će se nove cijene primjenjivati u skladu s projekcijama državnog proračuna od 1. siječnja 2023. Sa svakom ustanovom ministarstvo će pojedinačno pregovarati o cijenama, a od ravnateljice su zatražili i da dostavi podatke o stanju korisnika koji su u Domu temeljem rješenja Centra za socijalnu skrb. I sad čekamo odluku Ministarstva o novim cijenama- kaže Tolo.

U međuvremenu, na snazi su cijene po kojima smještaj za prvu kategoriju iznosi 3250 kuna, od čega Ministarstvo plaća 2299, u drugom stupnju cijena je 3500 kuna, a Ministarstvo participira u cijeni s2705 kuna, treći stupanj stoji 3750 kuna od čega Ministarstvo pokriva 2917 kuna, a za četvrti stupanj cijena je 4 000 kuna, pri čemu Ministarstvo plaća 3148 kuna. **Prosječna cijena usluga u kninskom Domu**

Dom je njihova kuća

S obzirom da su sve cijene radikalno porasle, od energenata do prehrambenih namirnica, razumljivo je, kaže **Tolo**, da smo zatražili povećanje cijena domskih usluga. Samo na primjeru cijene električne energije, ističe ravnateljica, mogu reći da bi bili potopljeni da Vlada nije donijela posebne mjere za suzbijanje energetske krize. U drugoj polovini ove godine otvorili smo postupak javne nabave za električnu struju i dobili ponudu tešku 585 tisuća kuna na godišnjoj razini, plus mrežarina, što bi za nas značilo **mjesečni trošak za struju od čak 66 tisuća kuna!** Mi taj novac nemamo, pa smo postupak poništili, a nakon toga je **Vlada donijela Uredbu o otklanjanju poremećaja na tržištu energije**, koja vrijedi do 31. ožujka, i **time smo bili spašeni**. Zahvaljujući tome **račun za listopad nam je iznosio 12 tisuća kuna**, što je značajna ušteda. **Mjesečno zbog vladine uredbe imamo oko 54 tisuće kuna uštede na struji**, što nas spašava, i daj bože da se mjera produži. Moram priznati, naglasit će ravnateljica Tolo, da je vladina uredba bila spasonosna, ali i resorni ministar je bio vrlo ekspeditivan u odgovoru na naš dopis i u najavi povećanja cijena.

-Treća dob je sama po sebi teška i naša je zadaća da u ustanovama za starije posvetimo punu pažnju tim ljudima i njihovim potrebama. Nije dovoljno ljude samo smjestiti u Dom, dati im tri obroka dnevno i to je sve. Treba im se posvetiti, razgovarati s njima, vidjeti što ih tišti, angažirati ih kroz različite aktivnosti, pokušati stvoriti obiteljski ambijent u kojem će se doista osjećati kao kod kuće.

Čim sam došla u ovaj Dom- priča ravnateljica- posvetila sam se njegovoj obnovi i uređenju, jer smo to bili dužni prema rješenju sanitarne inspekcije, za što nam je županija osigurala oko **250 tisuća kuna** i zahvalni smo im na tome. Ali, to ne znači samo obojati zidove...

Ravnateljica je jako ponosna na sve što je u ovih nekoliko mjeseci otkad je preuzela upravljanje Domom učinila. Posebno se obradovala otkriću da u arhivi ustanove ima **30-ak umjetničkih slika** koje su Domu svojedobno donirane, ali nikad nisu uokvirane niti postavljene na zidove. E, sada, kad je Dom obnovljen, i zidovi su dobili izložbenu funkciju pa je po brojnim izloženim umjetninama ustanova nalik galeriji. I stari je namještaj presvučen novom dekorativnom tkaninom, i sve izgleda kao sasvim novo, iznimno je kvalitetno obavljeno, kako kaže Tolo, i služit će za sva vremena.

Kiflice, božićni ukrasi, cvijeće...

A što se aktivnosti korisnika tiče, doista su brojne i raznolike: peku kolače, rade božićne ukrase, izrađuju blagdanske čestitke, čiste okoliš, sade cvijeće, igraju karte ili šah, sudjeluju u natjecanju za najuređeniju sobu, i svi su zadovoljni što nečim mogu pridonijeti zajedničkom veselju. Bitno je da se osjećaju kao kući...A kad dobro obave posao, kad akcija završi, e onda se svi zajedno družu uz jelo i piće, ali i zvuke gitare, i zaposlenici, i ravnateljica, i korisnici Doma.

Uoči **Božića** dolaze im djeca iz vrtića i zajedno će raditi božićne čestitke, svih ih to veseli, i male i velike, i djecu i starce. A onda slijedi ukrašavanje božićnog drvca, pa božićni koncert, domjenak, puno lijepih sadržaja kojima se svi vesele i s pozornošću ih prate.

Osim što imaju **Povjerenstvo za izbor najuređenije sobe**, imaju i **Komisiju za jelovnik** u kojoj se itekako čuje i riječ štićenika Doma. Svaki mjesec sastavljaju i kreiraju jelovnik, a u komisiji su uz kuharicu, socijalnu radnicu i glavnu sestru i stanari Doma kako bi iz prve ruke mogli reći što im se sviđa, a što ne. Otkad su ta, nova pravila igre uvedena, hrana je puno bolja i svi su zadovoljniji, pohvalit će se Tolo.

Treća (dob) uistinu i nije neka sreća, pa kad svi to znamo, red je i da za te naše starije sugrađane, sumještane učinimo koliko god možemo da im život bude lakši i ugodniji. Da se ne osjećaju usamljeno, zaboravljeno i napušteno.

-I nakon rata, i nakon ulaska u EU, djeca su se razila. Starci su ostali sami, a kao ravnateljica jedne druge domske ustanove, sjećam se da smo imali u jednom selu slučaj da je tu živjelo samo dvoje staraca, pa je onaj od preko 90, pazio na nju kojoj je bilo preko 80. Što reći? Neki se teško prilagođavaju na dom, a ima i onih koji kažu da nikad više ne bi iz doma otišli kući. Iako, ljudi uglavnom u dom dolaze kad više sami kod kuće ne mogu ostati, kad se sami o sebi više ne mogu brinuti. Teško se odvajaju od kuće, a i loša financijska situacija je dodatni faktor u tome. I znate što-reći će **Cecilija Tolo**—koliko god se forsira izvaninstitucionalna skrb smatram da ovdje, u ovim ustanovama, imaju sve. Nema te gerontodomačice koja će nekome pružiti sve, jer, što je s onima koji trebaju 24-satnu njegu? Tko će im priskočiti u pomoć usred noći, kad su sami? A ovdje, u Domu, imaju sve, hranu, grijanje, zdravstvenu njegu, druženje, aktivnosti, stvaraju nova prijateljstva i osjećaju sigurnost. Rekla bih da je Dom ipak najbolji oblik skrbi za starije, iako se danas jako izvaninstitucionalna skrb stavlja u prvi plan, i u duhu europske politike teži tome da ljudi što duže ostaju u svojim kućama. U Domu, međutim, stječu nove prijatelje, ovdje žive u nekoj vrsti obiteljske atmosfere. Nakon Oklaja, gdje sam također bila ravnateljica Doma za starije, zaista sam zavoljela taj posao, te ljude, a i oni mene. I kako mi kažu, danas me

već poznaju po koraku...

Riječ-dvije s korisnicima : Bako, 105, pa opet!

U Dom smo došli baš nekako u vrijeme ručka. Nismo ih htjeli smetati tijekom obroka, ali vrlo su komunikativni, rado samoinicijativno iznose svoja iskustva života u ustanovi.

Stevan Arula je tu tek 4 mjeseca, prezadovoljan je, sve mu je ovdje dobro, i smještaj, i ljudi, i hrana. Kome nije hrane dovoljno, uvijek može tražiti još. Stevan kaže da se sve promijenilo otkad je došla nova ravnateljica. Sve je, kaže, procvjetalo. A cvjeta i **Tolo** dok sluša što govore štićenici Doma kojemu je na čelu...

Anka i Ante Jelić su bračni par, koji ovdje nazivaju "golupčićima", kad su u šetnji, uvijek se drže za ruke, kao da se boje da bi jedno od njih moglo otići. Živjeli su u **Zadru** 30 godina, imaju kuću i tamo, i u **Jelićima**.

-Znaš li moga unuka Antu? Ženu mu, je profesorica- govori mi Ante, ponosan na svoju obitelj.

Njegova supruga **Anka** je bila krojačica, i kad su za **Dan doma** pravili kiflice, bila je glavna, donijela je čak i svoju pregaču koju na sebe nije stavila tko zna otkad. Još pamti recepte, još može i zna i kuhati i praviti kolače, ali nije to k'o nekad, veli.

Ništa im u Domu ne fali, kažu. Obitelj im dolazi redovito, neki su u Kninu, neki u Zadru. Imaju šestoro unučadi i 4 praunuka. I nekidan su bili s njima.

Marko Torbica, blažen među ženama. Ima 86, u Domu je već 10 godina. Bio je tu sa ženom, ona je bila bolesna 16 godina, nepokretna, brinuo se o njoj sve dok nije došla socijalna radnica na selo i rekla da on to više ne može sam i da je najbolje da idu u dom. Tako su došli oboje.

-Meni je ovdje bolje nego kući. Sve mi je dobro, i smještaj i hrana, sve- reći će **Marko**. Bio je treći na natjecanju za najuređeniju sobu, i za nagradu dobio šalicu na koju je osobito ponosan. Koristi je za kavu ili čaj, pa ne treba samo prašinu skupljati, makar je nagradna, veli.

- Ja tako radim stalno, bez obzira na natjecanje, pa priznali mi ili ne priznali- govori. Ide redovito u grad, prošetati se, jer imao je koronu, tri mjeseca bio u bolnici i jedva je izvukao živu glavu, pa se trudi oporaviti, tjera sam sebe da se kreće što više, jer, veli, ako sam nećeš sebi pomoći, neće ti pomoći nitko. A **Marko** ne želi da mu se dogodi da padne u krevet...

Prvu nagradu za najuređeniju sobu dobila je 83-godišnja **Marija Runje**. U Domu je godinu i 3 mjeseca, navikla se, odlično joj je tu. Muž joj mlad umro, a imala je i sina, bio je u **Domovinskom ratu**, i poslije rata razbolio se na pluća i umro, evo ima 4 godine. Za njim ostala nevjesta i petoro sjece, Marijine unučadi.

-Dolaze mi i nevjesta i unuci. Najmlađa sad ide na fakultet, ostali su svi završili, rade, udali se i poženili. Ostala sam sama u kući i taj samački život dosadio, kronični sam bolesnik, imam **Kronovu bolest** već 19 godina, triput sam operirana i opet živim, a moj sin- žalosno će Marija- u 4 mjeseca otišao.

Kako je doživjela pobjedu na natjecanju za najuređeniju sobu?

-Ja to radim radi sebe, svaki dan, ja bi htjela da i oko mene sve bude tako, a dom jest čist i uredan, nemam zamjerke.

Dobila je i ona nagradnu šalicu, ali joj nekidan bila unuka s momkom, odvela ih u sobu, i kad je unuka vidjela šalicu, veli, baba, očes mi je dati za uspomenu, ja ću je svima pokazati. I dala joj, ali je rekla: čuvajte je dok sam živa, neka je u kući, kasnije, kako hoćete. Unuka živi u Sinju, a dolazi joj i druga unuka, ima troje djece. Nevjesta radi, ima još 4 godine do penzije.

-Mogla sam biti sama u kući ili doći ovdje. A ovdje mi je prilipo. Uklopila sam se sa ženama, izađemo i prošetati, odemo do dućana,. jedna drugoj radimo usluge, prijateljile smo se. Čak smo se i s drugim ženama vani zblížile. Došla sam ovdje s 56 kila, a sada sam se jako nadebljala. S našim **Markom** sam i u **Komisiji za jelovnik**, zadovoljni smo s hranom, i prezadovoljni, grehota bi bila da se itko na hranu potuži.

Jovanka Mandić, jedna je od najstarijih u Domu. Čak 94 su joj. A na licu nijedne bore... Kako li je postigla tako mladolik izgled?

-Pa da vam pravo kažem, treba što više raditi, to je najbolje za održavanje vitalnosti. Uvijek nešto radim. Evo, sad pletem ukrase za božićnu jelku i to bez naočala. Ne trebam ih. Prije četiri godine ugrađen mi je pacemaker. Kaže mi doktorica- možeš otić sutra, a možeš i za 10 godina. Moj unuk kaže: Bako, 105, pa opet!

U Domu radi sve što treba, sve što može. Druži se sa ženama i lijepo im je, prezadovoljne su, veli. Hvali ravnateljicu i kompletno osoblje Doma.

-Otkad smo dobili novog gazdu, krenulo je puno bolje, sposobna ravnateljica puno znači. Slušamo je, cijenimo je, kaže **Jovanka**, žena s tek dva-tri razreda osnovne škole kojoj bi na elokventnosti mnogi, s puno više škole, mogli pozavidjeti.

-Da me tko pita sada koju sam knjigu pročitala prije 50 godina i sad bi je ispričala od korica do korica, kao da sam je jučer čitala. Dobro me služi pamćenje, i vid, sluh, sve, zadovoljno će. Ima osmero unučadi, sedam prauučadi, 11 momaka i 4 cure. Svi su daleko, ali ljeti dođu, a i ona ode na mjesec dana k njima. Dotiraju joj smještaj u Domu. Uglavnom žive u **Beogradu**. Nekad je češće zimi odlazila k

njima, ali otkad se operirala, sad i ne putuje. Pacemaker je dobro služi, lani je, kaže, išla na dopunu aparata, i sad je još bolje.

Kad se u Domu peku kiflice, **Jovanka** je glavna. Voli raditi, sve, važno je da se radi. Kad se ide u šetnju, Jovanka je uvijek ispred svih, njezin korak malo tko može pratiti. još je lakog koraka. U Domu je glavna i za popravke na odjeći, nekome zašije dugme, nekom džep koji se otparao, nekom skрати hlače, sve Jovanka zna, i sve još može. I to bez naočala. Ali, kad njoj nešto treba, i njoj drugi priskoče. **Marka** je zvala kad je imala problema s televizorom u sobi. Djeca su joj ga kupila.

-Što da vam kažem- veli- nema se što drugo reći nego da nam je ovdje dobro. A imamo i dobrog upravitelja koji nas obiđe po nekoliko puta u danu, a nama to puno znači.

Sluša to s osmijehom ravnateljica pa će reći: Oni meni uljepšaju dan, a i ja njima. Potičem ih na aktivnosti i to ih čini zadovoljnim zbog osjećaja da su učinile nešto dobro i korisno. Svaki čovjek se voli osjećati korisnim...

**Tekst je realiziran uz pomoć sredstava iz Projekta poticanja novinarske izvrsnosti 2022. – Agencije za elektroničke medije.*